

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 287/2020-37

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 28. januára 2021 v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského prerokoval ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], obaja zastúpení PARA advokáti, s. r. o., v mene ktorej koná advokát Mgr. Marek Para, Gagarinova 10/A, Bratislava, vo veci namietaného porušenia ich základného práva na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 17 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva nebyť odňatý ich zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Tos 7/2020 z 9. marca 2020 a jemu predchádzajúcim postupom a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] a [REDACTED] na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5

ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Tos 7/2020 z 9. marca 2020 porušené boli.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Tos 7/2020 z 9. marca 2020 sa zrušuje a vec sa vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný nahradiť [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] trovy právneho zastúpenia v sume 375,24 € (slovom (tristosedemdesiatpäť eur a dvadsaťštyri centov) na účet ich právneho zástupcu PARA advokáti, s. r. o., do dvoch mesiacov po právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Ústavnej sťažnosti vo zvyšnej časti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I. Skutkový stav a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 11. mája 2020 doručená ústavná sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietajú porušenie svojich základných práv na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 17 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva nebyť odňatý ich zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a práva na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1 Tos 7/2020 z 9. marca 2020 (ďalej len „uznesenie najvyššieho súdu“) a jemu predchádzajúcim postupom.

2. Zo sťažnosti vyplýva:

„Uznesením vyšetrovateľa Prezídia policajného zboru... bolo dňa 28.10.2019 pod ČVS:PPZ-105/NKA-BA2-2019... začaté trestné stíhanie a zároveň vznesené obvinenie... sťažovateľovi [REDAKOVANÉ]... a sťažovateľovi [REDAKOVANÉ]... Sťažovatelia podali dňa 03.02.2020 žiadosť o prepustenie z väzby podľa § 79 ods. 1 Tr.por. Uznesením Sudcu pre prípravné konanie... bola ich žiadosť o prepustenie z väzby zamietnutá... Prostredníctvom svojho obhajcu podali Sťažovatelia proti uzneseniu o zamietnutí žiadosti o prepustenie z väzby... sťažnosť... Uznesením Najvyššieho súdu... sp.zn. 1 Tost/7/2020 zo dňa 09.03.2020... bola sťažnosť... ako nedôvodná zamietnutá...

Sťažovatelia sú toho názoru, že postupom Najvyššieho súdu... v konaní vedenom pod sp.zn. 1Tost/7/2020 došlo k porušeniu ich práva na zákonného sudcu z dôvodu absencie transparentnosti a určitosti pravidiel pri výbere tretieho člena neúplne obsadeného senátu.

Trestná vec Sťažovateľov bola na Najvyššom súde... pridelená do senátu 1T. Podľa rozvrhu práce Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pre rok 2020 bol senát 1T v zložení JUDr. Štefan MICHÁLIK, JUDr. Gabriela ŠIMONOVÁ a JUDr. Viliam DOHŇANSKÝ, Opatrením č. 1., ktorým sa zmenil a doplnil rozvrh práce pre rok 2020 sa však z dôvodu prerušenia výkonu funkcie sudcu JUDr. Viliam DOHŇANSKÝ vypustil zo senátu 1T.

V čase nápadu trestnej veci Sťažovateľov na Najvyššom súde... bol senát 1T podľa rozvrhu práce v znení Opatrenia 1 až 3 v zložení JUDr. Štefan MICHÁLIK a JUDr. Gabriela ŠIMONOVÁ. Senát 1 T sa z dôvodu prerušenia funkcie pôvodného člena senátu JUDr. DOHŇANSKEHO stal dvojčlenným, teda neúplne obsadeným. Podľa článku V, bodu 2 Všeobecnej časti rozvrhu práce v prípade, ak sa sudca nemôže zúčastniť na prejednávaní a rozhodovaní veci z iných vážnych dôvodov (napr. prerušenie výkonu funkcie sudcu) alebo je senát z iných vážnych dôvodov neúplný a v osobitnej časti rozvrhu práce nie je ustanovené inak, ďalším členom sa stáva sudca zastupujúceho senátu podľa rozhodnutia riadiaceho predsedu zastupujúceho senátu, to neplatí ak bol v dôsledku zmeny v obsadení súdu sudcami, ku ktorej došlo po vzniku dôvodu na zastupovanie, ale pred naposledy označeným rozhodnutím riadiaceho predsedu zastupujúceho senátu, zaradený do senátu, ktorý má vec prejednať a rozhodnúť, ďalší sudca ako člen alebo predseda senátu. Podľa článku V bodu 3 Všeobecnej časti rozvrhu práce,

ak v osobitnej časti nie je ustanovené inak, zastupujúcim senátom je senát s vyšším poradovým číslom. Osobitná časť rozvrhu práce pre trestnoprávne kolégium sa venuje výlučne situácii, kedy je neúplný päťčlenný senát, t.j. kedy je neúplne obsadený senát v dovolacom konaní. O neúplnosti senátu v odvolacom, resp. sťažnostnom konaní nie je v osobitnej časti zmienka. Podľa prechodných ustanovení rozvrhu práce, ak v poznámkach týkajúcich sa jednotlivých kolégií nie je ustanovené inak, na zastupovanie členov senátu a na doplnenie neúplných senátov sa použijú ustanovenia všeobecnej časti o zastupovaní a prehľad o zložení zastupujúceho senátu. V zmysle citovaných ustanovení Všeobecnej časti rozvrhu práce mal byť zastupujúcim tretím členom senátu 1T jeden zo sudcov senátu 2T, o ktorom rozhodne riadiaci predseda senátu 2T. Podľa rozvrhu práce bol senát 2T v zložení JUDr. Peter PALUDA, JUDr. Martin PIOVARTSY a JUDr. Dana WÄNKEOVÁ. Riadiacim predsedom senátu 2T bol, resp. je podľa rozvrhu práce JUDr. Peter PALUDA. Ako riadiaci predseda zastupujúceho senátu 2T bol zodpovedný za výber zastupujúceho člena senátu, ktorý by rozhodoval so senátom 1 T v trestnej veci Sťažovateľov. Nakoľko mechanizmus výberu konkrétneho zastupujúceho člena senátu nie je z ustanovení rozvrhu práce Najvyššieho súdu... dostatočne určitý, resp. špecifikácia samotného procesu nie je vôbec stanovená, Sťažovatelia prostredníctvom svojho obhajcu požiadali podaním zo dňa 04.03.2020... Najvyšší súd... o poskytnutie informácie, na základe akých kritérií dochádza k výberu tretieho člena senátu 1 T z členov zastupujúceho senátu 2T. Najvyšší súd Slovenskej republiky odpoveďou zo dňa 09.03.2020... špecifikáciu kritérií na výber zastupujúceho člena senátu neuviedol, Sťažovateľov iba upovedomil, že treťou členkou senátu bude JUDr. Dana WÄNKEOVÁ. Informácia, ktorá by priblížila výber tretieho člena senátu 1 T nebola Sťažovateľom poskytnutá z ustanovení rozvrhu práce, ako ani z odpovede predsedníčky senátu 1 T. K výberu tretieho člena senátu 1T došlo výlučne na základe rozhodnutia riadiaceho predsedu senátu 2T, pričom toto rozhodnutie nebolo založené na žiadnych konkrétnych, vopred stanovených pravidlách. Zo strany Sťažovateľov preto nebolo objektívne možné preveriť zákonnosť výberu tretieho člena senátu, nakoľko výber bol založený na voľnej úvahe riadiaceho predsedu senátu 2T, ktorý nebol povinný riadiť sa vopred stanovenými pravidlami a kritériami pre výber zastupujúceho člena senátu.

Rozhodnutie o výbere práve JUDr. Dany WANKEOVEJ nie je žiadnym spôsobom odôvodnené, nie je napr. známe, prečo nebol za zastupujúceho člena senátu vybraný JUDr. Martin PIOVARTSY. Znenie rozvrhu práce takisto nestanovuje, prečo by potenciálnym zastupujúcim členom nemohol byť práve JUDr. Peter PALUDA ako riadiaci predseda senátu 2T. Prerozdelenie vecí na základe nezverejňovaných a neodôvodnených rozhodnutí súdneho funkcionára nie je transparentné, znemožňuje spätnú kontrolu a zľahčuje zneužitie tejto právomoci spočívajúcej v cielenom výbere sudcov za účelom ovplyvnenia výsledku konania (nález Ústavného súdu Českej republiky, sp. zn. II. ÚS 1589/13). Právo na zákonného sudcu sa chápe nielen ako záruka práv účastníkov konania, ale taktiež ako ústavná zásada nezávislosti sudcov. Eliminuje sa tým možnosť ľubovôle pri určení, ktorý súd v akom zložení bude rozhodovať a zároveň sa tým eliminuje aj nezákonné ovplyvňovanie a manipulácia s ich rozhodovacou činnosťou. Z práva na zákonného sudcu vyplýva požiadavka na predvídateľnosť a transparentnosť obsadenia súdu, vrátane zastupovania (nález Ústavného súdu Českej republiky, sp. zn. III. ÚS 200/98). Zmyslom práva na zákonného sudcu je požiadavka výberu konkrétneho sudcu rozhodujúceho vo veci podľa vopred stanovených transparentných pravidiel, ktoré sú dostupné, určité a zrozumiteľné pre účastníkov konania ako aj pre verejnosť. K výberu sudcu, resp. členov konkrétneho senátu by nemalo dochádzať na základe vopred neurčitých pravidiel, resp. na základe výberu vykonaného súdnym funkcionárom. Súdnym funkcionárom je podľa rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Českej republiky aj riadiaci predseda senátu. Európsky súd pre ľudské práva (rozsudok ESLP vo veci DMD GROUP, a.s. proti Slovensku zo dňa 05.10.2010, sťažnosť č. 19334/03) konštatoval, že k porušeniu práva na nestranný a nezávislý súd dôjde nielen vtedy, ak vnútroštátne právo nestanoví žiadne pravidlá pre pridelovanie vecí, ale aj vtedy, pokiaľ samotný rozvrh práce ponecháva súdnym funkcionárom značnú diskrečnú právomoc pri pridelovaní alebo prerozdeľovaní vecí. Rozvrh práce pritom musí vopred stanoviť pravidlá, ktorý zo senátov je senátom zastupujúcim, ako aj poradie zastupujúcich sudcov (obdobne ako v prípade neúplného dovolacieho senátu v zmysle osobitných ustanovení pre trestnoprávne kolégium). V zmysle vyššie uvedených zásad došlo k výberu tretieho člena senátu 1T nejasným a netransparentným spôsobom, pretože bol výber výlučne v diskrečnej právomoci JUDr. Petra PALUDU ako riadiaceho predsedu senátu 2T. Z rozvrhu práce

Najvyššieho súdu Slovenskej republiky nebolo vopred známe, v akom zložení bude senát 1T rozhodovať a výber tretieho člena senátu 1T zo zastupujúceho senátu 2T nebolo možné vykonať inak ako rozhodnutím riadiaceho predsedu senátu 2T. Takýto postup je však v rozpore s právom na zákonného sudcu, čo konštatoval aj Ústavný súd Českej republiky v konaní vedenom pod sp.zn. I. ÚS 2769/15. V náleze zo dňa 15.06.2016 konštatoval porušenie práva na zákonného sudcu a práva na nestranný a nezávislý súd z dôvodu zloženia senátu rozhodujúceho vo veci výlučne na základe rozhodnutia riadiaceho predsedu senátu, bez toho, aby bol výber členov senátu upravený konkrétnymi pravidlami stanovenými v rozvrhu práce.

Takýto postup považoval Ústavný súd Českej republiky za protiústavný, pretože zloženie senátu bolo netransparentné, bez možnosti kontroly verejnosti, resp. účastníka konania, či k zloženiu senátu došlo správnym a zákonným spôsobom. Sťažovatelia sú preto názoru, že konaním Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, došlo k porušeniu ich práva na zákonného sudcu, pretože o ich veci (sťažnosti voči uzneseniu o zamietnutí žiadostí o prepustenie z väzby) rozhodoval senát v nezákonnom zložení.“

3. Sťažovatelia navrhli, aby ústavný súd rozhodol týmto nálezom:

„Základné právo Sťažovateľov [REDAKOVANÉ] podľa čl. 17, 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp.zn. ITost/7/2020 a jeho uznesením zo dňa 09.03.2020, sp.zn. ITost/7/2020 v trestnej veci vedenej voči Sťažovateľom ako obvineným, porušené bolo.

2. Zrušuje sa v celom rozsahu rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, zo dňa 09.03.2020, sp.zn. ITost/7/2020 v trestnej veci vedenej voči Sťažovateľom ako obvineným a vec sa vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie a rozhodnutie.

3. Sťažovateľom [REDAKOVANÉ] priznáva úhrada trov právneho zastúpenia v sume 3 75,24,-EUR... ktorú je Najvyšší súd Slovenskej republiky povinný vyplatiť na účet právneho zástupcu do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.“

4. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 287/2020-21 zo 4. augusta 2020 prijal ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie.

II. Vyjadrenie účastníka konania a ďalšie podanie sťažovateľov

5. K sťažnosti sa vyjadril predseda najvyššieho súdu podaním č. KP 3/2020-267 z 22. júna 2020 doručeným ústavnému súdu 29. júna 2020, v ktorom v podstatnom uviedol: *«... prvoradým účelom základného práva na zákonného sudcu je zabrániť tomu, aby súd, ktorý má konkrétnu vec prerokovať a rozhodnúť, bol obsadený spôsobom, ktorý by sa dal označiť za svojvoľný alebo prinajmenšom za účelový. Toto právo pritom nemožno interpretovať natolko extenzívne, aby sa spájalo s osobou konkrétneho sudcu (primerane rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) z 3. apríla 1996 SP. zn. II. ÚS 15/96).*

Ani Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) nepovažuje prerozdelenie veci inému sudcovi či senátu predsedom súdu za samo o sebe rozporné s dohovorom, za predpokladu, že vnútroštátny právny poriadok poskytuje dostatočné záruky proti zneužitiu takéhoto diskrečného oprávnenia predsedu súdu. Porušenie dohovoru konštatoval ESLP až v prípadoch príliš širokej diskrecie súdnych funkcionárov pri prvotnom pridelovaní či následnom prerozdeľovaní vecí (napr. rozsudky ESLP vo veciach Bochan proti Ukrajine, Moiseyev proti Rusku, Parlov-Tkalčić proti Chorvátsku, Sutyagin proti Rusku, DMD GROUP, a. s. proti Slovensku).

V kontexte uvedeného je potom potrebné zdôrazniť, že v predmetnej veci nešlo o pridelenie veci, ani jej prerozdelenie, ale o doplnenie dočasne neúplného senátu.»

Najvyšší súd poukázal na ustanovenie § 3 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdoch“), podľa ktorého zákonný sudca je sudca, ktorý vykonáva funkciu sudcu na príslušnom súde a bol určený v súlade so zákonom a s rozvrhom práce na konanie a rozhodovanie o prejednávanej veci. Ak súd rozhoduje v senáte, zákonnými sudcami sú všetci sudcovia určení podľa rozvrhu práce na konanie a rozhodovanie v senáte. Účastník

konania alebo strana v konaní, v ktorom rozhoduje súd v senáte, nemá právo na vopred určeného sudcu spravodajcu. Zákonným sudcom je aj sudca určený podľa odseku 4.

Ďalej uviedol: *«Podľa § 50 ods. 1 zákona o súdoch na účely tohto zákona sa rozvrhom práce rozumie akt riadenia predsedu súdu, ktorým sa riadi organizácia práce súdu pri zabezpečovaní výkonu súdnictva na príslušný kalendárny rok.*

Podľa § 50 ods. 2 písm. a) až c) zákona o súdoch rozvrh práce obsahuje (a) určenie senátov, samosudcov, súdnych úradníkov a notárov poverených vybavovaním jednotlivých druhov vecí, ktoré došli na súd, (b) zloženie senátov s uvedením predsedu senátu a ďalších sudcov; v rozvrhu práce sa tiež uvedie, ktorý z viacerých predsedov senátov určených do toho istého senátu riadi a organizuje činnosť senátu, (c) určenie spôsobu zastupovania senátov, sudcov, samosudcov, predsedov senátov a súdnych úradníkov tak, aby bolo možné zabezpečiť v súlade s osobitnými zákonmi konanie a rozhodovanie v prejednávanej veci v prípade vylúčenia sudcu alebo súdneho úradníka a v prípade náhlej prekážky brániacej sudcovi alebo súdnemu úradníkovi vykonať jednotlivé úkony.

Podľa čl. II ods. 2 rozvrhu práce najvyššieho súdu na rok 2020 v znení účinnom v čase nápadu predmetnej veci (v znení opatrenia č. 3 (ďalej len „rozvrh práce“)) ak osobitný predpis alebo tento rozvrh práce neustanovuje inak, veci určené podľa predmetu konania sa v súlade s rozvrhom práce prideliujú jednotlivým senátom náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky tak, aby bola vylúčená možnosť ovplyvňovania pridelenia vecí.

Podľa čl. II ods. 14 rozvrhu práce vecí, ktoré boli pridelené senátu na vybavenie, prideliuje jednotlivým jeho členom ako spravodajcom riadiaci predseda senátu, pričom dbá na rovnomerné zaťaženie jednotlivých členov. Ak má v senáte viac sudcov funkciu predsedu senátu, riadiacim predsedom senátu je predseda senátu uvedený v osobitnej časti rozvrhu práce na prvom mieste. Každý predseda senátu predsedá senátu vo veci, ktorá mu bola pridelená ako spravodajcovi; ak spravodajca nie je predsedom senátu, určí riadiaci predseda senátu, či bude vo veci senátu predsedáť on, alebo iný člen senátu, ktorý je predsedom senátu. V záujme plynulého vybavovania vecí môže riadiaci predseda senátu vo veciach pridelených senátu zmeniť v jeho rámci ich pridelenie jednotlivým sudcom.

Podľa čl. V ods. 1 rozvrhu práce ak došlo k vylúčeniu predsedu senátu z prejednávania a rozhodovania vecí alebo sa predseda senátu nemôže zúčastniť na rozhodovaní vecí z iných vážnych dôvodov (napríklad dočasné pridelenie sudcu, sťaž, prerušenie výkonu funkcie sudcu) zastupuje ho ďalší predseda toho istého senátu v poradí uvedenom v osobitnej časti rozvrhu práce; predsedu senátu s najvyšším poradovým číslom zastupuje riadiaci predseda senátu. Ak je v senáte len jeden predseda senátu, zastupuje ho riadiaci predseda zastupujúceho senátu, ak neurčí na zastupovania iného predsedu zastupujúceho senátu.

Podľa čl. V ods. 2 rozvrhu práce ak došlo k vylúčeniu sudcu, ktorý nevykonáva funkciu predsedu senátu, z prejednávania a rozhodovania vecí alebo sa sudca nemôže zúčastniť na prejednávaní a rozhodovaní vecí z iných vážnych dôvodov (napríklad dočasné pridelenie sudcu, sťaž, prerušenie výkonu funkcie sudcu) alebo je senát z iných dôvodov neúplný a v osobitnej časti rozvrhu práce nie je ustanovené inak, ďalším členom alebo členmi senátu, sa stávajú sudca alebo sudcovia zastupujúceho senátu podľa rozhodnutia riadiaceho predsedu zastupujúceho senátu; to neplatí, ak bol v dôsledku zmeny v obsadení súdu sudcami, ku ktorej došlo po vzniku dôvodu na zastupovanie, ale pred naposledy označeným rozhodnutím riadiaceho predsedu zastupujúceho senátu, zaradený do senátu, ktorý má vec prejednať a rozhodnúť, ďalší sudca ako predseda alebo člen senátu.

Podľa čl. V ods. 3 rozvrhu práce ak v osobitnej časti nie je ustanovené inak, zastupujúcim senátom je senát s najbližším vyšším poradovým číslom; senát s najvyšším poradovým číslom zastupuje senát s najnižším poradovým číslom.

Podľa čl. V ods. 4 rozvrhu práce ak došlo k vylúčeniu celého senátu z rozhodovania a prejednávania vecí zapíše sa vec do nápadu vecí inému senátu toho istého kolégia určenému náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených ministerstvom.

Podľa čl. V ods. 8 rozvrhu práce ak sú v prehľade o zložení trojčlenného senátu zaradení viacerí ako traja sudcovia, neprítomného sudcu, ktorý sa mal zúčastniť na rozhodovaní, zastupuje iný sudca zaradený do príslušného senátu, ktorého určí riadiaci predseda senátu alebo v jeho zastúpení konajúci predseda senátu; také zastupovanie má prednosť pred postupovaním podľa odsekov 2 a 6.

Podľa čl. V ods. 10 rozvrhu práce pravidlá zastupovania sudcov sa primerane použijú aj na zastupovanie sudcov v prípade výskytu takých okolností na strane sudcu, ktoré mu čo aj krátkodobo (spravidla v čase od určenia pojednávania do dňa pojednávania, vrátane tohto dňa alebo v čase čerpania dovolenky) bránia alebo budú brániť v riadnom výkone činnosti v senáte, pričom rozhodnutie alebo iný úkon neznesie odklad, a aj v prípade neúplného senátu.

Z prehľadu o zložení senátu IT v osobitnej časti rozvrhu práce týkajúcej sa trestnoprávneho kolégia najvyššieho súdu vyplýva, že v čase nápadu predmetnej veci boli do neho zaradení 1. JUDr. Štefan Michálik – predseda senátu a 2. JUDr. Gabriela Šimonová – predsedníčka senátu.

Z citovaných ustanovení rozvrhu práce vyplýva, že v súlade s § 50 ods. 2 písm. c) zákona o súdoch je v ňom vopred stanovený spôsob zastupovania sudcov, a to aj v prípade neúplného senátu, ktorý nemožno označiť za svojvoľný alebo účelový. Určenie zastupujúcich sudcov sa totiž primárne odvíja od toho, ktorému senátu bola vec pridelená náhodným výberom, keďže zastupujúcim senátom je vždy senát s najbližším vyšším poradovým číslom a v prípade senátu s najvyšším poradovým číslom je to senát s najnižším poradovým číslom. Teda i zastupujúci senát je de facto určený náhodne a i v jeho prípade sa vychádza zo zákonom stanoveného predpokladu, že pre prípad zastúpenia sú zákonnými sudcami všetci jeho členovia (§ 3 ods. 3 zákona o súdoch).

Je síce pravdou, že konkrétneho sudcu napokon v súlade s pravidlami uvedenými v čl. V ods. 2 a 3 rozvrhu práce (predsedu senátu zastupuje predseda senátu a sudcu sudca) určí riadiaci predseda zastupujúceho senátu, vzhľadom na obmedzené možnosti výberu (v posudzovanej veci iba spomedzi troch sudcov), nejde o tak široké diskrečné oprávnenie, ktoré by materiálne negatívne zasiahlo do práva sťažovateľov na zákonného sudcu (ako ho vykladá ESLP). Takto nastavené pravidlá zastupovania pritom platia na najvyššom súde dlhodobo a z pohľadu riadneho výkonu súdnictva reflektujú jeho špecifiká vyplývajúce z jeho postavenia a organizácie.

Pokiaľ sťažovatelia poukazujú na rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky z 15. júna 2016, SP. zn. I. ÚS 2769/15, treba uviesť, že skutkovo ide o úplne odlišnú situáciu, keď v predmetnej veci riadiaci predseda senátu už pri pridelení veci (bez bližšie

stanoveného pravidla) určil zloženie trojčlenného senátu výberom spomedzi 7 sudcov a pri opätovnom rozhodovaní toto zloženie (rovnako bez určeného pravidla) zmenil.

Navrhujem preto, aby ústavný súd sťažnosti [REDACTED] a [REDACTED] ako zjavne neopodstatnené odmietol.»

6. Na výzvu ústavného súdu sťažovateľa vo svojom vyjadrení uviedli, že zotrvávajú na sťažnostných argumentoch.

III. Relevantná právna úprava

7. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

8. Podľa čl. 48 ods. 1 ústavy nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu ustanoví zákon.

9. Podľa § 3 ods. 3 zákona o súdoch zákonný sudca je sudca, ktorý vykonáva funkciu sudcu na príslušnom súde a bol určený v súlade so zákonom a s rozvrhom práce na konanie a rozhodovanie o prejednávanej veci. Ak súd rozhoduje v senáte, zákonnými sudcami sú všetci sudcovia určení podľa rozvrhu práce na konanie a rozhodovanie v senáte. Účastník konania alebo strana v konaní, v ktorom rozhoduje súd v senáte, nemá právo na vopred určeného sudcu spravodajcu. Zákonným sudcom je aj sudca určený podľa odseku 4. Podľa § 3 ods. 4 zákona o súdoch zmenu v osobe zákonného sudcu možno vykonať len v súlade so zákonom a s rozvrhom práce.

10. Podľa § 50 ods. 1 zákona o súdoch sa na účely zákona o súdoch rozvrhom práce rozumie akt riadenia predsedu súdu, ktorým sa riadi organizácia práce súdu pri zabezpečovaní výkonu súdnictva na príslušný kalendárny rok.

11. Podľa § 50 ods. 2 písm. c) zákona o súdoch rozvrh práce obsahuje určenie spôsobu zastupovania senátov, sudcov, samosudcov, predsedov senátov a súdnych úradníkov tak, aby bolo možné zabezpečiť v súlade s osobitnými zákonmi konanie a rozhodovanie v prejednávanej veci v prípade vylúčenia sudcu alebo súdneho úradníka a v prípade náhlej prekážky brániacej sudcovi alebo súdnemu úradníkovi vykonať jednotlivé úkony.

12. Podľa čl. V ods. 2 rozvrhu práce najvyššieho súdu ak došlo k vylúčeniu sudcu, ktorý nevykonáva funkciu predsedu senátu, z prejednávania a rozhodovania veci alebo sa sudca nemôže zúčastniť na prejednávaní a rozhodovaní veci z iných vážnych dôvodov (napríklad dočasné pridelenie sudcu, stáž, prerušenie výkonu funkcie sudcu) alebo je senát z iných dôvodov neúplný a v osobitnej časti rozvrhu práce nie je ustanovené inak, ďalším členom alebo členmi senátu sa stávajú sudca alebo sudcovia zastupujúceho senátu **podľa rozhodnutia riadiaceho predsedu zastupujúceho senátu.**

13. Podľa čl. V ods. 3 rozvrhu práce ak v osobitnej časti nie je ustanovené inak, zastupujúcim senátom je senát s najbližším vyšším poradovým číslom, senát s najvyšším poradovým číslom zastupuje senát s najnižším poradovým číslom.

IV. Závery ústavného súdu

IV.1 Základné východiská posudzovanej veci

14. Vo veci sťažovateľov sudca pre prípravné konanie Špecializovaného trestného súdu uznesením sp. zn. 1 Tp 10/2019 z 26. februára 2020 (ďalej len „uznesenie sudcu ŠTS“) zamietol žiadosť sťažovateľov o prepustenie z väzby. Sťažovatelia podali proti uzneseniu sudcu ŠTS sťažnosť, ktorá bola pridelená na rozhodnutie senátu 1T najvyššieho súdu. Senát 1T, ktorému bola vec sťažovateľov pridelená na rozhodnutie, bol zložený iba z dvoch sudcov, a to JUDr. Štefana Michalíka a JUDr. Gabriely Šimonovej, keďže pôvodne tretiemu členovi senátu, sudcovi JUDr. Viliamovi Dohňanskému, bol výkon funkcie sudcu prerušený ešte pred pridelením veci sťažovateľov uvedenému senátu. Advokát sťažovateľov podaním

zo 4. marca 2020 požiadal predsedu senátu 1T JUDr. Štefana Michalíka o informáciu, na základe akého kritéria v zmysle čl. V bodu 2 rozvrhu práce najvyššieho súdu dôjde ku stanoveniu tretieho člena senátu 1T. Na základe uvedenej žiadosti bol advokátovi sťažovateľov doručený mailom úradný záznam spísaný predsedníčkou senátu 1T JUDr. Gabrielou Šimonovou v tomto znení: „*V trestných veciach v senátoch 6T a 1T určených na pojednávací deň 11. marca 2020 bude v zmysle Rozvrhu práce Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na rok 2020 zastupovať JUDr. Dana Wänkeová.*“.

15. O sťažnosti sťažovateľov proti uzneseniu sudcu ŠTS rozhodol uznesením sp. zn. 1 Tos 7/2020 z 9. marca 2020 senát najvyššieho súdu zložený z predsedníčky senátu JUDr. Gabriely Šimonovej a sudcov JUDr. Štefana Michalíka a JUDr. Dany Wänkeovej tak, že sťažnosť sťažovateľov zamietol.

16. Sťažovatelia vo svojej sťažnosti namietajú porušenie svojich práv zakotvených v ústave a dohovore absenciou transparentnosti a určitosti pravidiel pri výbere tretieho člena neúplne obsadeného senátu najvyššieho súdu, ktorý rozhodoval v ich veci.

17. Predmetom ústavnoprávneho prieskumu v prejednávanej veci *sensu stricto* je porušenie práva na zákonného sudcu spočívajúce v nejasnom procese kreácie senátu rozhodujúceho o sťažnosti obvinených v trestnom konaní. Za istej miery zjednodušenia je možné konštatovať, že proti sebe stojí požiadavka transparentnosti spočívajúca v záujme poznať zloženie a kreáciu súdnej formácie *ex ante* a prax najvyššieho súdu, ktorý má už dlhšie obdobie otázku zastupovania vo svojom rozvrhu práce upravenú tajomne.

18. Otázka zákonného sudcu sa na prvý pohľad môže javiť ako zástupný problém, ktorého zvýraznením sa do úzadia dostane samotná závažná trestná činnosť, ktorá sa kladie sťažovateľom za vinu. Garancie spravodlivého procesu však nemožno uprieť nikomu. Práve preto ústavný súd považoval za dôležité sa vecou podrobne zaoberať, pričom v žiadnom prípade nebagatelizuje meritum skutkov, ktoré orgány činné v trestnom konaní objasňujú.

19. Základné právo na zákonného sudcu predstavuje v právnom štáte jednu zo základných garancií nezávislého a nestranného rozhodovania súdu a sudcu. Táto zásada je ústavnou zárukou pre každého účastníka konania, že v jeho veci bude rozhodovať súd a sudcovia, ktorí sú na to povolaní podľa vopred známych pravidiel, ktoré sú obsahom rozvrhov práce upravujúcich pridelovanie súdnych prípadov jednotlivým sudcom tak, aby bola zachovaná zásada pevného pridelovania súdnej agendy a aby bol vylúčený (pre rôzne dôvody a rozličné účely) výber súdov a sudcov „ad hoc“ (m. m. I. ÚS 239/04, IV. ÚS 257/07). Rozhodovanie vecí zákonným sudcom (aj súdom) je tak základným predpokladom na naplnenie podmienok spravodlivého procesu (I. ÚS 400/2013, II. ÚS 53/2016).

20. V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že prvky manipulatívneho pridelovania vecí typického pre totalitarizmus sú pre účastníka súdneho konania neprípustným nebezpečením. Skúsenosti spred roka 1989 nás naučili, ako môže byť práve účelovosť pri výbere sudcu nebezpečná nielen pre jednotlivca, ale aj pre spoločnosť ako celok (m. m. nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 232/95 z 22. februára 1996).

IV.2 Judikatúrne východiská

21. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) vyplýva, že zákonnosť súdu musí byť okrem iného založená na jeho zložení. Súd zriadený zákonom musí byť teda obsadený zákonným spôsobom (napr. rozsudok ESLP vo veci *Buscarini a ostatní proti San Marinu* z 18. februára 1999, sťažnosť č. 24645/94). V každom jednotlivom prípade musia byť aplikované jasné pravidlá a existovať jasné záruky, ktoré zaistia objektivitu a transparentnosť a vylúčia akýkoľvek náznak svojvôle pri pridelovaní jednotlivých vecí sudcom.

22. Jedným z parciálnych záverov ESLP, ktoré sa opakovane objavujú aj v rozhodovacej činnosti, je ten, že príliš široká možnosť diskrecie súdnych funkcionárov pri prvotnom pridelovaní, ale i pri následnom prerozdeľovaní vecí je v rozpore s právom na nezávislý a nestranný súd (rozsudok ESLP z 3. mája 2007 vo veci *Bochan proti Ukrajine*,

sťažnosť č. 7577/02, rozsudok ESĽP z 22. decembra 2009 vo veci Parlov-Tkalčić proti Chorvátsku, sťažnosť č. 24810/06).

23. Zákonný sudca musí byť za každých okolností nezávislým sudcom. Nezávislosť súdnictva vyžaduje, aby jednotliví sudcovia boli oslobodení nielen od neprimeraných vplyvov mimo súdnictva (externá nezávislosť sudcu), ale aj zvnútra (interná nezávislosť sudcu). Táto vnútorná nezávislosť súdnictva vyžaduje, aby boli oslobodení od smerníc alebo nátlakov od kolegov sudcov alebo od súdnych funkcionárov (rozsudok ESĽP Daktaras proti Litve z 10. októbra 2000, sťažnosť č. 42095/98).

24. Ústavný súd považuje za potrebné poukázať na rozhodnutie ESĽP vo veci DMD Group, a. s., proti Slovenskej republike z 5. októbra 2010 (sťažnosť č. 19334/03). Ide o rozsudok, v ktorom bola skúmaná zákonnosť pridelovania súdnych konaní v podmienkach Slovenskej republiky a výsledkom bolo vyslovenie porušenia práv zakotvených dohovorom. ESĽP zdôraznil, že prvoradý význam nezávislosti súdnictva a právnej istoty pre právny štát si vyžaduje osobitnú jasnosť pravidiel uplatňovaných v každom jednotlivom prípade a jasné záruky na zabezpečenie objektivity a transparentnosti. Predovšetkým je dôležité, aby sa zabránilo čo i len zdaniu svojvôle pri pridelovaní konkrétnych prípadov sudcom (bod 66). V predmetnej veci bola kritizovaná nemožnosť verifikácie, či znovu-pridelenie konkrétneho prípadu bolo založené na objektívnom základe a či tento proces bol vykonaný transparentne (bod 70).

25. Vo veci Miracle Europe Kft proti Maďarsku z 12. januára 2016 (sťažnosť č. 57774/13) ESĽP zdôraznil, že neprimeraná diskrecia môže ohrozovať internú nezávislosť sudcov a hrozí strata dôvery, ktorú musia sudy v demokratickej spoločnosti vyvolávať. Neželaným rizikom je existencia možnosti pridelovania politicky citlivých vecí len určitým sudcom. Ak nie je postup pridelovania alebo prerozdeľovania vecí nastavený jasne, ohrozuje to zdanie nestrannosti. Uvedené umožňuje špekulácie o vplyve politických či iných síl na súd (bod 58).

26. Vo veci *Moiseyev proti Rusku* (rozsudok EŠLP z 9. októbra 2008, sťažnosť č. 62936/00) vyslovil EŠLP porušenie práva na nezávislý a nestranný súd z dôvodu, že ruské právne predpisy nešpecifikovali okolnosti, za akých môže dôjsť k prerozdeleniu vecí, v dôsledku čoho disponoval predseda súdu neobmedzenou diskrepciou a tým, že ruské právo nedisponovalo žiadnou procesnou poistkou proti zneužitiu tejto diskrecie.

27. Ústavný súd sa v rámci procesu rozhodovania oboznámil aj s relevantnými komentármi právnej vedy, pričom najmä v odbornej spisbe z Českej republiky je možné nájsť niekoľko aplikovateľných záverov. Mates a Šemík vo svojom článku s názvom „*Zamyšlení nad garancemi práva na zákonného soudce z hlediska podústavního*“ (Právní rozhledy 21/2018) poukazujú na závery českého ústavného súdu o tom, že rozvrh práce nemôže rozhodnutie o pridelení či prerozdelení vecí prenechať súdnemu funkcionárovi, lebo takéto usporiadanie ohrozuje nezávislosť sudcov a dôveru verejnosti v súdnu moc. Najmä to ale zbavuje účastníkov konania účinnej ochrany proti účelovej manipulácii. Ďalej ústavný súd poukazuje *inter alia* na glosu Zdeňka Koudelky s názvom „*Zákonný soudce a systémové porušení rozvrhu práce*“ (Soudní rozhledy 7 – 8/2018) alebo odborný článok Vladimíra Lajška „*Přisedící a zásada zákonného soudce v českém právním řádu*“ (Právník 11/2019). Lajšek uvádza, že právo na zákonného sudcu nie je vyčerpané len príslušnosťou súdu a jeho konkrétnym obsadením, ale i pridelením súdnej agendy na základe vopred určených pravidiel. Všetko by mal pevne stanovovať rozvrh práce daného súdu. Dôležité je presné stanovenie toho, ktorí sudcovia a prísediaci budú pôsobiť v konkrétnych súdnych oddeleniach, a to vrátane ich zastupovania. Atribúty pravidiel upravených v rozvrhu práce musia byť neutralita, transparentnosť a nemožnosť zneužitia.

28. Keďže otázka zákonného sudcu nie je z principiálneho hľadiska otázkou výlučne vnútroštátne špecifickou, pomôckou a inšpiráciou v procese rozhodovania bola ústavnému súdu aj blízka judikatúra Ústavného súdu Českej republiky (ďalej len „ÚS ČR“). Ten konštantne v rozhodovacej činnosti opakuje, že súčasťou základného práva na zákonného sudcu je i zásada pridelenia súdnej agendy a určenia zloženia senátu na základe pravidiel obsiahnutých v rozvrhu práce súdov. Medzi požiadavky, ktoré vyplývajú pre rozvrh práce patrí najmä predvídateľnosť a transparentnosť obsadenia

súdiv pre účastníkov konania (napríklad rozhodnutia v konaniach vedených pred ÚS ČR pod sp. zn. III. ÚS 232/95, III. ÚS 293/98, I. ÚS 93/99, II. ÚS 2430/15).

29. Jedným z kľúčových rozhodnutí k otázke vymedzenia zákonného sudcu (senátu) je nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 2769/15 z 15. júna 2016, kde súd zhrnul, že pri prideľovaní súdnej agendy musia byť splnené dve zásadné podmienky, konkrétne (1) **pravidlá prideľovania súdnej agendy musia byť stanovené priamo v rozvrhu práce** a (2) **tieto pravidlá musia byť transparentné, všeobecné a musí obsahovať záruky proti prípadnému zneužitiu**. Platí teda, že zastupovanie sudcov, ako aj zloženie senátov sa musí riadiť vopred stanovenými pravidlami určenými rozvrhom práce (napríklad rozhodnutia v konaniach vedených pre ÚS ČR pod sp. zn. III. ÚS 29/01, IV. ÚS 307/03).

30. Zo sféry podústavného práva je možné v tejto súvislosti poukázať aj na rozsudok Najvyššieho správneho súdu Českej republiky sp. zn. 1 Afs 21/2011 z 31. mája 2011, kde súd v rámci *obiter dicta* priamo skritizoval rozvrh práce Krajského súdu v Brne, ktorý nezodpovedal ústavnoprávnym požiadavkám. Ako problematické Najvyšší správny súd Českej republiky vyhodnotil, že rozvrh práce síce upravuje to, z ktorého oddelenia má byť zastupujúci sudca v prípade absencie niektorého z členov senátu „30 A, Af“, nie je však možné z neho nijako vyčítať, o ktorého konkrétneho sudcu zo zastupujúceho senátu má ísť. V prípade iných senátov bola úprava obdobná a uvedený nedostatok bol priamo označený ako rozporný s požiadavkami vychádzajúcimi z judikatúry tamojšieho ústavného súdu.

IV.3 Posúdenie ústavným súdom *sensu stricto*

31. V zmysle čl. 48 ods. 1 ústavy nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi a príslušnosť súdu ustanoví zákon. Práve túto referenčnú normu je potrebné považovať za systémovú poistku, ktorá chráni a garantuje nezávislosť súdiv a sudcov. Pravidlá prideľovania vecí musia byť stanovené jasne a vopred v záujme predídenia akýmkoľvek pochybnostiam.

32. Čo sa týka legislatívnej úpravy pravidiel príslušnosti samotného sudcu, tam nie je z ústavnoprávneho hľadiska potrebné zaujať taký postoj striktný postoj ako pri otázke príslušnosti súdu. Zatiaľ čo pri príslušnosti súdu ústava predpokladá priamo existenciu právnej úpravy na úrovni zákona, pri otázke príslušnosti sudcu je potrebné zákonom vymedziť len bazálne otázky. Ide o napríklad o to, kedy rozhoduje senát a kedy samosudca, prípady kedy sa na rozhodovaní senátu zúčastňujú aj prísediaci sudcovia z radov občanov, a to v ktorých veciach môže rozhodnúť aj zamestnanec súdu poverený sudcom. Uvedené vyplýva z čl. 142 ods. 2 ústavy. Pochopiteľne zákon nemôže pracovať s konkrétnym menoslovom obsadenia konkrétneho súdu a upravovať pôsobnosť jednotlivých samosudcov a senátov. Vzhľadom na uvedené ústavný súd považuje za ústavnoprávne akceptované, ak je úprava fungovania konkrétnych súdov upravená na podzákonnej úrovni. Pôjde o tzv. rozvrhy práce.

33. Základné právo nebyť odňatý zákonnému sudcovi bytostne ovláda celé konanie všeobecného súdu vo veci konkrétneho účastníka. Rešpektovanie tohto základného práva v individualizovanom súdnom konaní tak determinuje nielen ústavnú akceptovateľnosť súdneho rozhodnutia ako zásadne *inter partes* záväzného právno-aplikačného úsudku konajúceho súdu o predmete konania, ale aj ústavnú kvalitu samotného procesného postupu všeobecného súdu tvoreného jednotlivými procesno-právnymi úkonmi súdu. Naznačuje to už judikovaný právny názor ústavného súdu, podľa ktorého procesný postup, v ktorom o veci účastníka konania nerozhodol zákonný sudca, resp. súd zriadený v súlade so zákonom, je nezlučiteľný s garanciami vyplývajúcimi z čl. 48 ods. 1 ústavy, čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a napokon aj z čl. 6 ods. 1 dohovoru (III. ÚS 116/06, III. ÚS 291/2016).

34. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu zákonným sudcom je sudca (samosudca alebo člen senátu) miestne, vecne a funkčne príslušného súdu, ktorý má vo veci konať podľa rozvrhu práce prijatého v súlade so zákonom (pozri napr. I. ÚS 8/94, II. ÚS 15/96, II. ÚS 43/97, II. ÚS 47/99, III. ÚS 31/01). Zásada zákonného sudcu predstavuje v právnom štáte jednu zo základných garancií nezávislého a nestranného rozhodovania súdu a sudcu.

35. Za zákonného sudcu treba považovať sudcu, ktorý spĺňa zákonom určené predpoklady na výkon sudcovskej funkcie, bol natrvalo alebo dočasne pridelený na výkon funkcie k určitému súdu, jeho funkcia nezanikla a bol určený na prejednanie konkrétnej veci v súlade s rozvrhom práce súdu (III. ÚS 116/06, III. ÚS 62/2015). Jednoznačne ale musí platiť, že aj „určenie na prejednanie konkrétnej veci v súlade s rozvrhom práce súdu“ musí spĺňať pravidlá.

36. Ústavný súd konštatuje, že ani z vyjadrenia predsedu najvyššieho súdu a ani z úradného záznamu doručeného advokátom sťažovateľa nie je možné zistiť, na základe čoho sa stala tretím členom senátu 1T JUDr. Dana Wänkeová. Vyjadrenie predsedu najvyššieho súdu je formulované iba vo všeobecnej rovine a iba okrajovo sa vyjadruje ku konkrétnej veci sťažovateľov a ku obsahu ich ústavnej sťažnosti.

37. Toho času dvojčlenný senát 1T bol zložený z JUDr. Štefana Michalíka a JUDr. Gabriely Šimonovej nemal tretieho stáleho člena z dôvodu, že u JUDr. Viliama Dohňanského došlo k prerušeniu funkcie sudcu. Zastupujúcim členom senátu sa mal stať jeden z členov senátu 2T, ktorého zloženie bolo JUDr. Peter Paluda (predseda), JUDr. Martin Piovartsy a JUDr. Dana Wänkeová. Výber zastupujúceho člena senátu mal na starosti JUDr. Peter Paluda, ktorý vybral JUDr. Danu Wänkeovú, pričom sťažovateľov o tom iba upovedomil. Sťažovatelia sa domáhali o poskytnutie informácie o tom, ako výber prebehol, a teda či boli naplnené garancie transparentnosti požadované relevantnou judikatúrou.

38. Úradný záznam vyhotovený JUDr. Gabrielou Šimonovou 9. marca 2020, ktorý bol advokátovi sťažovateľov zaslaný na jeho žiadosť o informáciu o spôsobe stanovenia tretieho člena senátu 1T, nebol pre sťažovateľov ničím určujúci, keďže sa týka rozhodovania senátov 1T a 6T dňa 11. marca 2020, pričom o sťažnosti sťažovateľov proti uzneseniu sudcu ŠTS rozhodoval senát 1T dňa 9. marca 2020. Ale ani v prípade, ak by išlo o oznámenie o určení zastupujúceho člena senátu vo veci sťažovateľov, ani takýto úradný záznam nebol relevantnou odpoveďou na otázku advokáta sťažovateľov o spôsobe určenia zastupujúceho člena senátu.

39. V posudzovanej veci teda vznikla otázka, či rozvrh práce, s ktorým dlhodobo pracuje najvyšší súd, je v súlade s požiadavkami, ktoré na neho kladie ústava a medzinárodné dokumenty, ktorými je Slovenská republika viazaná. Jadrom problému je aplikácia doktríny ústavného súdu o tom, že ak súd rozhoduje v senáte, zákonnými sudcami sú všetci sudcovia určení rozvrhom práce na konanie a rozhodovanie v senáte. Uvedené je, samozrejme, pravdou, no otázka zákonného sudcu, ako už bolo popísané, v sebe obsahuje kvalitatívnych viacero atribútov vyplývajúcich najmä z judikatúry ESLP.

40. Ústavný súd očakáva, že rozvrh práce všeobecného súdu bude postavený na nasledovných princípoch:

40.1 V prvom rade je to **verejnosť a zrozumiteľnosť**, ktoré sú splnené tým, že rozvrh práce je prijatý a schválený v súlade so zákonom o súdoch, pričom je dostupný verejne pre každého.

40.2 Ďalej je to **transparentnosť**, po ktorej spoločnosť pri výkone verejnej moci volá temer všade. Argumentácia najvyššieho súdu v pozícii odporcu sa žiadnym spôsobom nevenovala aktuálnym očakávaniam od zákonného sudcu, ale poukázala len na tradičnosť koncepcie rozvrhu práce pri otázke zastupovania. Sťažovatelia sa legitímne zaujímali o to, akým spôsobom bol kreovaný senát najvyššieho súdu, ktorý rozhodoval o sťažnosti proti uzneseniu o zamietnutí žiadosti o prepustenie z väzby. Na uvedené by mal byť schopný všeobecný súd relevantne odpovedať.

40.3 Napokon je to existencia záruk proti prípadnému zneužitiu, ktorá sa dá jedným slovom označiť ako **náhodilosť**. Tá má zaručiť, že veci nebudú pridelované na základe svojvôle alebo ľubovôle súdneho funkcionára. Práve z uvedeného dôvodu bolo do slovenského justičného systému zaradené náhodné pridelovanie spisov známe pod označením „elektronická podateľňa“. Pokiaľ platí, že žalobca si nemôže vybrať „svojho sudcu“, nemal by mu ho „ad hoc“ vybrať ani súdny funkcionár. Tento princíp je veľmi dôraznou ochranou nezávislosti sudcu ústavnoprávnej relevancie.

41. Sťažovatelia sa pýtali na proces kreácie rozhodovacej formácie a odpoveď bola strohá. Nič však nebránilo, aby rozhodujúci sudca (JUDr. Paluda) uviedol kritériá, na základe ktorých v takýchto veciach rozhoduje a rozhodol. Mohol eventuálne argumentovať žrebom, výberom podľa postupnosti sudcov v záujme rovnakej vyťaženia (1-2-3-1-2-3...) alebo uviesť iný originálnejší spôsob, ako takýto výber prebieha. Bez jasnej odpovede pochybnosť o kabinetnej justícii ostáva, pričom, ako poukazuje ESLP, aj samotná pochybnosť je neprijateľná. V tejto súvislosti ústavný súd pripomína, že garancia práva na zákonného sudcu vznikla práve ako reakcia na kabinetnú justíciu absolutistickej monarchie, kde bolo doménu rozhodovanie panovníka namiesto súdu, prípadne na jeho pokyn (m. m. nález ÚS ČR sp. zn. I. ÚS 2/93).

42. Ústavný súd konštatuje, že právo je živý a rozvíjajúci sa mechanizmus a historická tradícia vždy nemusí postačovať. Nič najvyššiemu súdu nebránilo, aby svoj rozvrh práce upravilo tak, aby bolo úplne jasné, aký kľúč personálnej selekcie sa uplatní v prípade absencie člena iného senátu. To, že to nie je požiadavka nadštandardná, preukazuje napríklad skutočnosť, že okresné sudy, krajské sudy a napokon aj samotný ústavný súd vo svojich rozvrhoch práce majú transparentne nastavené procesy zastupovania. Ako problematické sa javí najmä to, že máme k dispozícii rozhodnutie [REDACTED], ktoré sa dotýka priamo nášho právneho poriadku.

43. Ústavný súd poukazuje na nutnosť zmiernenia rizika, že sudy, súdni funkcionári alebo sudcovia samotní budú čo i len podozrievaní z účelovej manipulácie so zložením rozhodujúceho telesa. To sa v prípade jasnej a vopred stanovenej schémy zastupovania sudcov eliminuje na minimum. Transparentnosť totiž umožňuje nielen kontrolu účastníkom konania, ale kontrolu verejnú. To v konečnom dôsledku posilňuje nezávislosť sudcov a dôveru v justíciu ako takú. Platí zásada, ktorú v tejto súvislosti akcentoval aj Ústavný súd Českej republiky, spočívajúca v tom, že spravodlivosti musí nielen byť učené zadosť, ale rovnako musí byť aj viditeľné, že jej skutočne zadosť učené bolo (nález ÚS ČR sp. zn. I. ÚS 2769/15).

44. Ústavná sťažnosť teda vychádza z predpokladu, že zastupujúci člen senátu 1T bol určený riadiacim predsedom senátu 2T, teda JUDr. Petrom Paludom, avšak bez akejkoľvek transparentnosti pri výbere z troch možných sudcov ako potencionálnych zastupujúcich sudcov v senáte 1T. Ústavný súd vzhľadom na vyjadrenia predsedu najvyššieho súdu, ktoré neobsahuje ani len tvrdenie, že zastupujúci člen senátu bol skutočne určený JUDr. Petrom Paludom, konštatuje, že na základe dostupných informácií nemôže dospieť k jednoznačnému záveru o tom, že JUDr. Dana Wänkeová, ktorá ako členka senátu 1T rozhodovala o sťažnosti sťažovateľov, bola určená podľa pravidla obsiahnutého v čl. V ods. 2 rozvrhu práce najvyššieho súdu, teda určená JUDr. Petrom Paludom.

45. Ústavný súd teda prijal záver, že právo na zákonného sudcu je garanciou nielen pred svojvôľou v podobe účelovej manipulácie s pridelovaním sudcov, ale aj ochranou pred ľubovôľou pri pridelovaní vecí konkrétnym sudcom (m. m. nález ÚS ČR sp. zn. I. ÚS 2769/15). Za každých okolností musia platiť princípy transparentnosti, zrozumiteľnosti a verejnej prístupnosti. **V posudzovanom prípade rozvrh práce bol prístupný verejne a splňal aj podmienku zrozumiteľnosti, no nebol transparentný.** Ani na dopyt sťažovateľov a ani v replike v rámci konania pred ústavným súdom sa najvyšší súd nepokúsil vysvetliť svoj postup pri kreácii sťažnostného senátu. **Chýbal potrebný popis algoritmu.**

46. Nie je ústavnoprávne akceptovateľné, keď je obsadenie senátu prenechané na rozhodnutí súdneho funkcionára, ktoré sa deje za zatvorenými dverami. Uvedené neposilňuje dôveru verejnosti v justíciu a vyvoláva len otázky. V tejto súvislosti si ústavný súd dovoľí odcitovať časť 42. bodu odôvodnenia nálezu ÚS ČR sp. zn. I. ÚS 2769/15 z 15. júna 2016: *«Rozvrh práce zejména nesmí vytvářet žádný prostor pro svévolné zásahy, spočívající například v tom, že by si účastníci řízení, vedeni nejrůznějšími motivy, mohli "vybrat" některého ze soudců, případně že by si samotní soudci mohli z napadlých věcí přidělit ty, které je třeba z odborného hlediska zaujaly, které jsou mediálně známé anebo na kterých by byli přímo či nepřímo zainteresováni. Stejně tak rozvrh práce nesmí umožnit soudcům vyhýbat se řešení věcí, které považují za příliš pracné, kontroverzní či pro ně osobně nepříjemné z jiného důvodu. Stručně řečeno, rozvrh*

práce představuje systém obecných pravidel pro rozdělování soudní agendy mezi jednotlivá oddělení a soudce, který musí být nastaven tak, aby byl "imunní" proti jakýmkoliv svévolným zásahům ze strany účastníků řízení, jednotlivých soudů a také vedení soudu. V neposlední řadě se totiž rozvrh práce nesmí stát ani prostředkem potenciální šikany (tzv. bossingu) anebo naopak zvýhodňování ve vztahu k některým soudcům.»

47. Pre účely formovania doktríny ústavný súd vyzdvihuje dôležitosť inštitútu odlišného stanoviska. Sudca Rudolf Tkáčik priložil k rozhodnutiu senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 277/2010 zo 16. februára 2011 svoje odlišné stanovisko, kde uviedol, že súčasťou základného práva na zákonného sudcu je i zásada pridelovania súdnej agendy a určenia zloženia senátov na základe pravidiel obsiahnutých v rozvrhu práce súdu. Medzi požiadavky, ktoré vyplývajú pre rozvrh práce z čl. 48 ods. 1 ústavy, patrí tiež predvídateľnosť a transparentnosť obsadenia súdu, respektíve senátu vrátane zastupovania alebo iných zmien v zložení senátu vo vzťahu k účastníkom konania. Uvedené v plnom rozsahu korešponduje s judikatúrou EŠLP a ukazuje sa, že je potrebné to jasne konštatovať aj vo väčšinovom rozhodnutí senátu ústavného súdu.

48. Aj keď podľa posúdenia ústavného súdu právo sťažovateľov na zákonného sudcu porušené bolo, ústavný súd akcentuje, že ide len o rozhodnutie záväzné *inter partes*. Nejde totiž o procesný prostriedok, ktorý má slúžiť na zvrátenie už vydaných súdnych rozhodnutí *ex post*. Bezpochyby ide o zdvihnutý varovný prst zo strany ústavného súdu smerom k všeobecnému súdnictvu, aby svojím rozvrhom práce venovali náležitú pozornosť. V dôsledku takejto procesnej nedokonalosti potom môže vyjsť navnivoč tvrdá a náročná práca, ktorú sudcovia vykonávajú v mene Slovenskej republiky.

49. Ústavný súd pripomína, že to, čo nám stačilo kedysi, dnes už stačiť nemusí. Dnes už nie je ústavnoprávne akceptovateľné, ak súd v rozvrhu práce nevymedzí konkrétnych sudcov, ktorí majú rozhodovať vrátane algoritmu ich výberu. Dnes už nestačí len určitým spôsobom vymedziť penzum sudcov, ktorí by vec mohli rozhodovať, s dodatkom, že ide o zoznam „zákonných sudcov“. Dnes už nemožno tolerovať

ani minimálnu mieru ľubovôle, keďže spoločnosť sa dovoľáva transparentnosti. Transparentnosť v justičnom prostredí nadobúda jednoznačne ústavnoprávny rozmer.

50. Vzhľadom na uvedené ústavný súd konštatuje, že uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1 Tost 7/2020 z 11. marca 2020 bolo porušené základné právo sťažovateľov na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 17 ústavy a právo na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 dohovoru a napadnuté uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vrátil vec na ďalšie konanie [§ 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

51. Ústavný súd poukazuje, že všetky záruky spravodlivého procesu, ktoré sú obsiahnuté v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy (čl. 46 a nasl. ústavy), sa pri väzbe nachádzajú práve v čl. 17 ústavy a záruky spravodlivého súdneho konania podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nachádzajú pri rozhodovaní o väzbe svoju reflexiu v čl. 5 dohovoru (II. ÚS 108/08, II. ÚS 116/2011, II. ÚS 266/2013). Vzhľadom na skutočnosť, že sťažovatelia nenamietali neústavnosť vyhodnotenia dôvodov väzby, trvanie väzby a ani to, že by o väzbe nerozhodoval súd, ústavný súd nepovažoval za potrebné zaoberať sa tvrdým porušením základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 1 ústavy (bod 4 výroku tohto rozhodnutia).

52. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

53. Ústavný súd podľa § 1 ods. 3 a § 11 ods. 3, § 13 ods. 2, § 13a ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov priznal sťažovateľom náhradu trov konania v sume 346,26 € z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2020 (príprava

a prevzatie veci a písomné vyhotovenie sťažnosti) v hodnote po 177 € vrátane dvoch režijných paušálov v hodnote po 10,62 €.

54. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 26 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

55. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. januára 2021

Robert Šorl
predseda senátu